

POLICY BRIEFS MACEDONIA

ДА СЕ ЗАМИНЕ ИЛИ НЕ? - ВО КОНТЕКСТ НА ПРАВОТО ДА СЕ НАПУШТИ ЗЕМЈАТА

Декември 2014

www.kas.de/macedonia

Правото на слободно движење се состои од три сегменти: правото на слобода на движење во една земја, кое го вклучува правото да се избере каде да се живее во таа земја; правото да се напушти секоја земја, без оглед на државјанство; и правото за влез во државата на која сте државјанин. Правото да се напушти земјата, вклучувајќи ја и својата, без неоправдано ограничување, е утврдено во член 2 од Протокол 4 од Европската Конвенција за заштита на човековите права.

Мартина Смилевска

Назиф Авди

Македонско здружение на млади правници

ДА СЕ ЗАМИНЕ ИЛИ НЕ? - ВО КОНТЕКСТ НА ПРАВОТО ДА СЕ НАПУШТИ ЗЕМЈАТА

*„...Еве минатиот месец брат ми го вратија од граница.
Сакам да ја видам сестра ми, да одам на гости кај неа.
Сега не знам дали да заминам или не?
Имам документи, ама да купувам карта и после да ме вратат?
Не знам дали да ризикувам...“
- Сузан*

ВОВЕД

Полноправно членство на Република Македонија во Европската унија (ЕУ) е еден од приоритетните, стратешки интереси на земјата. Добивањето на статус на кандидат за членство во ЕУ за државата претставуваше политичко признание за напредокот на земјата во исполнување на реформскиот процес и градењето на отворено и демократско општество, соодветно означувајќи го и влезот на Македонија во една повисока фаза во процесот на европска интеграција. Целта на земјата е целосно да ги исполни европските стандарди за функционална демократија и просперитетна пазарна економија, со што земјата ќе биде во состојба соодветно да одговори на сите обврски кои доаѓаат со членството во ЕУ.

Во декември 2009 година, Советот на ЕУ одлучи да додели безвизно патување до и внатре во Шенген зоната за граѓаните на Република Македонија, преку донесување измени и дополнувања на Регулативата бр. 539/2001¹. Меѓутоа, последните случувања и зголемувањето на бројот на т.н. „лажни“ баратели на азил кои потекнуваат од земјата (и пошироко – Западен Балкан) во ЕУ, во септември 2013 година го доведе Европскиот парламент во позиција да ја усвои „заштитната клаузула“², која ѝ овозможува на Европската комисија суспендирање на безвизниот режим за земјите од Западен Балкан, или на други земји, кои се сметаат за извор на прекумерен број на „лажни“ баратели на азил. Резултатот од ваквите мерки е особено видлив во Западен Балкан каде што земјите се притиснати да го намалат бројот на нивни граѓани кои аплицираат за азил во земјите на ЕУ, сè со цел да не дојде до „казнување“ на сите граѓани преку повторно наметнување на визите.

Последователно, властите на некои од овие земји, вклучувајќи ја и Македонија, го ограничуваат правото на заминување (напуштање на државата) на лицата за кои сметаат дека би аплицирале за азил, од кои најголем број припаѓаат на ромската етничка заедница, со оглед на фактот дека најголемиот дел на барате-

¹ Советот на ЕУ одлучи да додели безвизен режим за патување во и низ Шенген зоната за граѓаните на Република Македонија, Црна Гора и Србија (15521/09), донесувајќи измени и дополнувања на Регулативата бр. 539/2001. Укинувањето на визите започна да се применува на 19 декември 2009 година и важи за сите носители на биометриски пасоши. Подетално за регулативата бр. 539/2001 на: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:081:0001:0007:EN:PDF>

² Европскиот парламент усвои измени на правилата за визниот режим на ЕУ (Регулатива 539/2001) вклучувајќи механизам за суспендирање на визниот режим за да се осигури дека безвизниот режим за патување нема да доведе до нерегуларности или до злоупотреба. Подетално за овој механизам на: http://europa.eu/rapid/press-release_MEMO-13-784_en.htm

ли на азил во ЕУ кои доаѓаат од Западен Балкан се токму од ромска национална припадност³. Вака воведените мерки доведоа до етничко профилирање на граничните премини, санкции за превозниците, одземање на патни исправи, договори за реадмисија со трети земји и одвраќање („push backs“) на мигранти. Тие не само што го попречуваат правото да се напушти земјата, како и правото да се бара и ужива азил⁴, едновременно не се конзистентни ниту со принципот на не-дискриминација, бидејќи Ромите се етничка група која е најзасегната од истите. Во голем број од познатите случаи државните служби се сомневаат во одредени етнички групи, за кои сметаат дека има поголема веројатност да ја напуштат својата земја и да го остварат своето право да побараат азил, што во суштина, може само да ја зголеми загриженоста дека лицата припадници на таа етничка група може и навистина имаат потреба од меѓународна заштита, поради тоа што не се заштитени во сопствената земја.

МОМЕНТАЛНА СОСТОЈБА ВО ЗАПАДЕН БАЛКАН СО ФОКУС НА РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Според статистичките податоци на ЕУРОСТАТ⁵, граѓаните на земјите од Западен Балкан, најмногу од Србија, и во 2013 продолжиле во голем број да бараат азил во земјите од Европската унија. Најголемата бројка на поднесени барања за азил во ЕУ доаѓа од петте балкански земји ослободени од виза режимот (Србија, Црна Гора, Босна и Херцеговина, Албанија и Македонија), со поднесени 51 575 во 2013, односно 11,6% од вкупниот број на апликации во ЕУ, од кои 11 065 се апликации од македонски државјани или 2,5 % од целокупниот број на апликации за азил во ЕУ. Во споредба со 2012 година (9 560 апликации), бројот на баратели на азил од Република Македонија е зголемен за 16%. Најголем број од овие лица побарале азил во Германија⁶. Загрижени од ваквиот развој на настаните, одредени членки на ЕУ преземаа мерки насочени кон намалување или ублажување на „факторите кои притискаат“ во земјите на потекло, како и на „факторите кои привлекуваат“⁷ во земјите – крајна дестинација.

На 5 ноември 2012 година во Тирана се одржа Министерскиот форум за правда и внатрешни работи помеѓу ЕУ и Западен Балкан⁸ среде зголемен број на баратели на азил во ЕУ од Западен Балкан, каде земјите од регионот усвоија заедничка декларација за безвизно патување, со што се потврдува нивната решителност

³ „Asylum applicants from the Western Balkans: Comparative analysis of trends, push- pull factors and Responses“, Европска канцеларија за поддршка на азил; издадено 2013, стр.8, достапен на: <http://easo.europa.eu/wp-content/uploads/WB-report-final-version.pdf> (пристапено на 15/11/2014)

⁴ Член 14 став 1 од Универзалната декларација за човекови права

⁵ Апликации за азил и првостепени одлуки за барања на азил – Еуростат, достапно на: http://err.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_OFFPUB/KS-QA-14-003/EN/KS-QA-14-003-EN.PDF (пристапено на 23/11/2014)

⁶ Annual Risk Analysis, FRONTEX, Мај 2014, достапен на: http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2014.pdf (пристапено на 10/11/2014)

⁷ Мерките кои ги презема германската влада за ставање на Македонија на „белата листа“ на безбедни земји, што практично значи одлучување на барањата за азил кои доаѓаат од РМ по скратена постапка, предизвика бурни реакции од барателите на азил, но и од невладините организации во Германија. Повеќе на <http://novatv.mk/index.php?navig=8&cat=2&vest=16695> (пристапено 23/11/2014)

⁸ Соопштение до јавноста, достапно на: <http://www.cy2012.eu/index.php/en/news/press-release-visa-liberalization-and-fight-against-trafficking-of-human-beings-and-firearms-discuss>

во спроведување на реформите потребни за одржување на интегритетот на безвизниот режим на патување. Учесниците се обврзаа да го зајакнат механизмот на известување за миграционите движења по предупредувањата добиени од месечните извештаи на ФРОНТЕКС и податоците добиени од ЕУРОПЛ и Европската канцеларија за поддршка на азил⁹. По издадените 34 алармирачки извештаи на ФРОНТЕКС, следеше усвојување на амандман од страна на Европскиот парламент, со што се овозможи постоење на можност за привремено суспендирање на визната либерализација за одредени држави во исклучителни ситуации¹⁰.

Под импресии на настаната ситуација, Република Македонија презема низа активности во обид да спречи, односно да го намали бројот на т.н. „лажни“ баратели на азил од Република Македонија во ЕУ. Преземените мерки се однесуваат на законски измени во Кривичниот законик каде што е инкриминирано како кривично дело „злоупотреба на безвизниот режим со државите-членки на Европската унија и на Шенгенскиот договор“¹¹; измени на Законот за патните исправи кои предвидуваа да се одземат патните исправи за една година на лицата на кои им е одбиено барањето за азил во ЕУ¹². Дополнително, Министерството за внатрешни работи на РМ презеде и поригорозни мерки зајакнувајќи ги контролите на граничните премини во Република Македонија, особено при излез на македонски државјани во земјите-членки на Европската унија и/или соседните држави. Целта која треба да се постигне е во насока на идентификување на поединци на „неселективна“ основа и проценување на нивните намери и мотиви за патување во ЕУ и/или друга држава, односно исполнување на условите за влез во ЕУ со поседување на доволно финансиски средства, покана/гарантно писмо, резервација за престој, повратна карта и други докази пропишани во регулативата на ЕУ (Регулатива 562/2006 на Европскиот парламент и Европскиот совет)¹³. Во пракса преземените мерки и контроли на властите за намалување на бројот на баратели на азил од Република Македонија во земјите на ЕУ преку откривање на потенцијални лажни баратели на азил и злоупотреба на визната либерализација се спроведуваа/т на арбитражен начин, преку ограничување на уставно загарантираното право на слободно движење и напуштање на територијата на Република Македонија¹⁴.

Ваквите состојби беа нотирани и од страна на Комесарот за човекови права на Советот на Европа при неговата посета на Македонија. Од воведувањето на визната либерализација во декември 2009 година до крајот на ноември 2012 година на над 7 000 македонски државјани не им било дозволено да ја напуштат државата, а „Ромите се очигледно непропорционално засегнати од мерките на

⁹ Fourth Report on the Post-Visa Liberalisation Monitoring for the Western Balkan Countries in accordance with the Commission Statement of 8 November 2010, достапен на <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?!=EN&f=ST%2017144%202013%20INIT> (пристапено на 12/11/2014)

¹⁰ Со зголемувањето на бројот на баратели на азил од Западен Балкан, растеше и загриженоста на земјите-членки на ЕУ дека државјаните на овие земји ја злоупотребуваат визната либерализација и со тоа дополнително ги оптоваруваат службите на земјите-членки на ЕУ со неосновани барања за азил.

¹¹ Член 418-д од Законот за изменување и дополнување на Кривичниот законик, Сл. весник на Р. Македонија, бр.135 од 3.10.2011 година

¹² Укинатата со одлука на Уставниот суд на РМ У.бр.189/2012 од 25.6.2014

¹³ Article 5 of the Regulation of the EU 562/2006 establishing a Community code on the rules governing movement of persons across the borders (Schengen Border Code), достапен на: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:105:0001:0032:EN:PDF>

¹⁴ Член 27 од Уставот на РМ

излезни контроли и конфискување на патни документи, што во суштина е еквивалентно на забрана на патување¹⁵. Во 2013 година државата не дозволила излез (им го ограничила правото на движење и напуштање на државата) на 6 700 македонски државјани, што е за 41% повеќе во споредба со 2012 година¹⁶. Оттука, се наметнува прашањето дали Република Македонија се става во одбрана на правниот поредок на ЕУ и нејзините земји-членки, притоа станувајќи заштитник на надворешните граници на Унијата, преку ограничување на правото на движење на сопствените државјани?

ПРАВО НА СЛОБОДНО ДВИЖЕЊЕ – ПРАВО ДА СЕ НАПУШТИ ЗЕМЈАТА

Правото на слободно движење се состои од три сегменти: правото на слобода на движење во една земја, кое го вклучува правото да се избере каде да се живее во таа земја; правото да се напушти секоја земја, без оглед на државјанство; и правото за влез во државата на која сте државјанин. Правото слободно да се напушти една земја се однесува на краткорочни, долгорочни и трајни заминувања. Неговото остварување не може да зависи од воспоставување на целта или причината за ваквото заминување. Граѓаните на една држава имаат право да добијат пасош или друг документ за патување од земјата на нивно државјанство. Правото да се напушти една земја, како и да се поседува пасош, може да биде ограничено само во исклучителни, јасно дефинирани случаи.

Правото да се напушти една земја е вбројано во повеќето големи инструменти за човекови права¹⁷, особено во член 2 од Протокол бр 4 на Европската конвенција за човекови права¹⁸ (ЕКЧП) и член 13 став 2 од Универзалната декларација за човекови права¹⁹. Целта е да се обезбеди да можат луѓето да се движат слободно, вклучително и надвор од земјата во која се, без неоправдани пречки. Правото да се напушти земјата претставува централен елемент во остварувањето на други човекови права кои државите ги презеле како своја обврска, како што се правото на приватен и семеен живот и правото на жалба од ЕКЧП (предвидени во член 8 и член 13), но, пред сè, меѓународната заштита од мачење, нечовечно и понижувачко постапување.

Уставот на Република Македонија во член 27 став 2 го гарантира правото на секој граѓанин да ја напушти територијата на Републиката и да се врати во Републиката. Остварувањето на ова право може да се ограничи со закон, единствено во случаите кога е тоа потребно заради заштита на безбедноста на Републиката, водење на кривична постапка или заштита на здравјето на луѓето (член 27 став 3). Оттука, дерогацијата на правото да се напушти земјата е дозволено само под следниве услови: ограничувањето да е врз основа на закон (а не подзаконски

¹⁵ Council of Europe Commissioner for Human Rights – Report by Nils Muiznieks on the visit to “the former Yugoslav Republic of Macedonia” from 26 to 29 November 2012, достапен на <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2264377&SecMode=1&DocId=2001734&Usage=2> (пристапено на 23/11/2014)

¹⁶ „Western Balkans Annual Risk Analysis 2014“, ФРОНТЕКС, достапна на: http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/WB_ARA_2014.pdf (пристапено на 23/11/2014)

¹⁷ Член 13 став 2 од Универзалната декларација за човекови права, член 12 став 2 од Меѓународниот пакт за граѓански и политички права, член 2 и 5 од Конвенцијата на ООН за елиминирање на сите форми на расна дискриминација, член 10 став 2 од Конвенцијата за правата на детето.

¹⁸ Подетално на http://www.echr.coe.int/Documents/Convention_MKD.pdf

¹⁹ <http://www.ohchr.org/en/udhr/pages/introduction.aspx>

акти); истото мора да е потребно, односно доколку е исполнет тестот на пропорционалност; и доколку се исполнети предвидените цели во Уставот на РМ. Од наведените одредби од Уставот на Република Македонија (член 27), како и од одредбите од меѓународните конвенции за човековите права, произлегува дека правото на граѓанинот да ја напушти територијата на сопствената земја, односно правото на патување во странство претставува едно од основните човекови права кое произлегува од слободата на движење, што, пак, е составен дел на поширокиот контекст на слободата на личноста, односно општата слобода на дејствување на човекот и неговите активности во различни сфери од животот. Оттука, и ограничувањата на ова право мора да се толкуваат строго, во смисла на тоа да не ја загрозуваат и негираат самата суштина на слободата на движење.

Во праксата на Европскиот суд за заштита на човекови права, ова право се рефлектира во пресудата²⁰ донесена за случајот *Стамосе против Бугарија*²¹. Имено, случајот се однесува на бугарски државјанин чиј пасош бил одземен од страна на бугарските власти и кој бил подложен на двегодишна забрана за патување поради прекршување на имиграционите закони на Соединетите Американски Држави. Целта на оваа мерка била да „обесхрабри и превенира прекршување на имиграционите закони на други држави, притоа намалувајќи ги шансите тие држави да го одбијат влезот на други бугарски државјани на нивна територија, или да ги затегнат или одбијат да ги „олабават“ нивните визни режими во однос на бугарските државјани“²². Законот врз основа на кој се базирале оваа мерка беше: „донесена, а потоа беа стеснети (...), како дел од пакетот на мерки со цел да ги смират стравовите на, меѓу другото, земјите-членки на Европската унија во однос на илегалната емиграција од Бугарија, како и дека одигра улога во одлуката на Унијата во март 2001 година да се ослободат бугарски државјани од виза за краткорочен престој (...“²³. Европскиот суд сметал дека фактот што забраната да се напушти сопствената земја произлегува од договор на ЕУ, не го исклучува испитувањето на неговата усогласеност со ЕКЧП. Во однос на предметот на спорот, Судот најде дека е „доста драконски за бугарската држава – која не може да се смета како директно засегната од повреда на барателот – да го спречи да патува во која било друга странска земја за период од две години“²⁴, конечно пресудувајќи, „Судот би можел да биде подготвен да прифати дека забраната за напуштање на сопствената земја наметната во врска со прекршување на имиграциските закони на друга држава во одредени релевантни ситуации може да се смета за оправдано, не смета дека автоматското изрекување на таква мерка, без оглед на индивидуалните околности на лицето може да се карактеризира како неопходна во едно демократско општество“²⁵.

²⁰ Со цел попластично презентирање на праксата на ЕКЧП, во овој документ е искористен само еден од богатата пракса на случаи и пресуди кои се однесуваат на ова право. За подетален преглед на релевантни пресуди погледнете на страница 16 од извештајот „The right to leave a country“, Issue Paper by the Council of Europe Commissioner for Human Rights, 2013, достапен на: http://www.coe.int/t/commissioner/source/prems/prems150813_GBR_1700_TheRightToLeaveACountry_web.pdf (пристапено на 24/11/2014)

²¹ Повеќе информации за случајот Стамосе наспроти Бугарија, ЕКЧП, Апликација бр. 29713/05 од 27 ноември 2012 на: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/fra/pages/search.aspx?i=001-115160#{"item id":\["001-115160"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/fra/pages/search.aspx?i=001-115160#{) (Пристапено на 24/11/2014)

²² Ibid., параграф 32

²³ Ibid., параграф 36

²⁴ Ibid., параграф 34

²⁵ Ibid., параграф 36

ПРАВОТО ДА СЕ БАРА И УЖИВА АЗИЛ

Правото на азил е утврдено во Универзалната декларација за човекови права, како и многу други меѓународни инструменти, и истото е едно од најважните обврски во меѓународното право. Барател на азил е лице кое бара меѓународна заштита и чие побарување на статус на бегалец сè уште не е утврдено. Секоја земја на азил (држава-членка на Конвенцијата од 1951 година за статусот на бегалците²⁶), како дел од својата обврска за заштита на бегалците на својата територија, во националното законодавство има вградени механизми за утврдување дали барателот на азил е бегалец или не²⁷.

Спречувањето на лицата кои ја напуштаат државата е често оправдано од страна на нивните држави, како мерка да се запрат оние кои бараат азил на друго место, врз основа на тоа дека нивните тврдења се неоправдани и нивниот чин на барање на азил го поткопува угледот на државата. Меѓутоа, право да се напушти државата е централен елемент на меѓународната заштита. Единствен начин едно лице да биде во можност да го оствари правото на азил во друга земја е доколку истото може да избега од својата земја. Дали барањето за меѓународна заштита е оправдано или не, е прашање кое треба да го одговорат властите на државата во која таквото барање е поднесено, а не државата од која потекнува барателот²⁸.

ДИСКРИМИНАТОРСКО ПОСТАПУВАЊЕ ПРИ ОГРАНИЧУВАЊЕТО НА ПРАВОТО ДА СЕ НАПУШТИ ЗЕМЈАТА И ОДГОВОРОТ НА ИНСТИТУЦИИТЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Согласно со последните извештаи на Советот на Европа²⁹, извештаите на Европскиот центар за права на Ромите³⁰, како и забелешките на невладиниот сектор во земјата³¹ кои секојдневно добиват поплаки од граѓани на РМ за рестрикции при обидот да ја напуштат државата, без притоа да добијат образложение од страна на граничните служби, стана секојдневна вест во македонските медиуми. Припадниците на ромската заедница се профилираат на граничните премини и не им се дозволува да ја напуштат државата без разлика што поседуваат валидни патни исправи

²⁶ Целиот текст на Конвенцијата е достапен на: <http://www.unhcr.org/3b66c2aa10.pdf> (пристапено на 10/11/2014)

²⁷ Конвенцијата од 1951 година за бегалци дефинира дека бегалец е некој кој „поради добро основан страв од прогонување врз основа на раса, вера, националност, припадност на одредена социјална група или политичко мислење, е надвор од државата чиј државјанин е, и не е во состојба да, или поради таков страв, не сака да прифати заштита од таа земја“.

²⁸ “The right to leave a country”, Issue Paper by the Council of Europe Commissioner for Human Rights, 2013, достапен на: http://www.coe.int/t/commissioner/source/prems/prems150813_GBR_1700_TheRightToLeaveACountry_web.pdf (пристапено на 24/11/2014)

²⁹ Според најновите достапни податоци од Советот на Комесарот за Европа за човекови права, од крајот на 2009 до ноември 2012 на околу 7 000 македонски граѓани, главно Роми, не им беше дозволено да ја напуштат земјата и да ги нивните патни исправи конфискувани.

³⁰ Кој забележува дека помеѓу 2011 и 2013 година се документирани случаи на 74 лица од ромска националност кои биле спречени да ја напуштат земјата, како и 24 случаи на поништување на пасоши од страна на македонските погранични власти, и наведуваат дека дополнително им се познати уште 50 случаи. Factsheet: Freedom of movement for Roma in Macedonia, ERRC, 2013, достапен на: <http://www.errc.org/cms/upload/file/macedonia-factsheet-freesom-of-movement-for-roma-in-macedonia-english-26-february-2014.pdf> (пристапено на 20/11/2014)

³¹ Забелешки дадени во дискусија од ромските невладини организации како што беше истакнато на VI Работна средба за инклузија на Роми и Роми-бегалци која се одржа на 13/11/2014 година, во организација на Министерство за труд и социјална политика, министерот без ресор, Националниот координатор на Декадата и стратегијата на Ромите, Секретаријатот за европски прашања на Република Македонија и Делегацијата на Европската унија во РМ.

и други документи за докажување на патувањето. Профилирањето се врши врз основа на етничката припадност и бојата на кожата и со тоа се врши дискриминација на оваа категорија на граѓани. Иако властите се правдаат дека профилирањето не се врши на селективен начин и не е насочено кон определена заедница, ромската заедница на ефективен начин преку овие рестрикции е осудена на ограничено движење само во рамките на територијата на Република Македонија.

НАРОДНИОТ ПРАВОБРАНИТЕЛ НА РМ

Народниот правобранител на Република Македонија во предмет по поднесена претставка³² на македонски државјанин на кого му е ограничено правото на движење (не му е дозволено да отпатува во Италија) и дискриминација по основ на етничка припадност, не констатирал дискриминаторски повреди од страна на граничната полиција и повреда на правото на слободно движење и напуштање на територијата на Република Македонија. Напротив, Народниот правобранител во овој случај утврди дека Министерството за внатрешни работи правилно ги применило важечките прописи и процедури, но упатува на барање за судска заштита доколку странката смета дека постои повреда на право. Во образложението доставено од Министерството за внатрешни работи до Народниот правобранител се наведува дека на подносителот на пријавата не му е дозволен излез од Република Македонија согласно со член 15 став 4 од Законот за гранична контрола, при што граничниот службеник врз основа на несистематска селекција може да провери дали лицето претставува закана за националната безбедност, јавната политика, меѓународните односи или закана по јавното здравје. Лицето, според образложението на граничните служби, не поседувало доволно финансиски средства да престојува во странство, не поседувало гарантно писмо и не можело да ги објасни причините и условите за патувањето, што поттикнало сомневање кај граничните служби да претпостават дека истото би можело да ја злоупотреби визната либерализација на РМ со ЕУ. Од тие причини, органот заклучува дека лицето претставува закана за меѓународните односи на Република Македонија. Во одговорот понатаму се истакнува дека контролата се врши заради откривање на илегалната миграција и други опасности по јавниот ред, поредокот, националната безбедност и меѓународните односи. Дополнително, органот наведува дека за влез и излез од РМ не е доволно само поседување на патна исправа, туку мора да се исполнат и други предуслови од член 5 на Шенгенскиот граничен кодекс.

Во конкретната одлука, Народниот правобранител не успеал да утврди клучни факти за ограничувањето на правото на движење и дискриминација по основ на етничка припадност, и тоа:

- Дали ограничувањето на слободата на движење поради претпоставката дека лицето можело да ја злоупотреби визната либерализација со тоа што би можело да бара азил во земја-членка на ЕУ и да го наруши угледот на РМ е пропорционална мерка во споредба со слободата на движење загарантирана со Уставот на РМ и другите меѓународни документи?

³² Известување од Народниот правобранител на РМ – НП.бр.2292/13 од 27.8.2013 година, Македонско здружение на млади правници, проект „Акција против дискриминација“

- Дали ваквата претпоставката е заснована на доказ? Дали лицето претходно има злоупотребено определено право?
- Дали Република Македонија е должна да го применува Шенгенскиот граничен кодекс, регулатива усвоена од ЕУ за нејзините внатрешни и надворешни граници, имајќи предвид дека РМ сè уште не е земја-членка на ЕУ?

Иако во конкретниот случај Народниот правобранител не успеа да утврди повреда, сепак, во својот годишен извештај наведува дека истиот добива катадневни претставки од страна на граѓани за слични повреди³³, со што уште еднаш се потврдува фреквентноста на ваквите повреди.

ОСНОВЕН СУД СКОПЈЕ

Граѓанскиот суд во Скопје утврди дискриминација и нееднаков третман на државјанин на Република Македонија од ромска припадност на кого му беше ограничено правото да ја напушти на територијата на РМ³⁴. Станува збор за првата пресуда во РМ каде што за прв пат се констатираа повреда на правото на еднаквост и дискриминација врз основа на Законот за спречување и заштита од дискриминација³⁵. Меѓутоа, во овој случај Судот ја пропушти можноста да утврди и повреда на правото да се напушти земјата. Во образложението на пресудата се констатира дека на 28.4.2011 година Министерството за внатрешни работи со телеграма ги има известено пограничните служби за појава каде што државјани на Република Македонија се јавуваат како баратели на азил во земјите-членки на ЕУ, со што се злоупотребува безвизниот режим и негативно влијае врз воспоставените односи и меѓународниот углед на РМ за што е потребно да се преземат дополнителни мерки, меѓу кои, и зајакнување на контролите при излез од Република Македонија на организирани групи „потенцијални баратели на азил“. Судот утврдува дека на тужителот не му е дозволен излез од Република Македонија, без да му се даде образложение, поради сомневање дека се работи за потенцијален барател на азил во ЕУ. Исто така, во пресудата, како најрелевантен доказ, се наведува исказот/сведочењето на службеното лице на граничниот премин кое потенцираше дека „особено требало да се внимава на ромската популација“ и не побарало никакви докази за оправдување на целта на патувањето туку едноставно на лицето му го ограничило правото да ја напушти државата преку оневозможување на граничниот премин. Она што ја прави оваа пресуда невообичаена е ставот на судот „За судот не е важно дали можеби постојат некакви статистики од кои може да се заклучи дека припадниците на некоја заедница се побројни во барањето за азил, затоа што таквата статистика не може и не смее да доведе до повреда на нечии права...“. Но, од друга страна,

³³ Годишен извештај за степенот на обезбедување, почитување, унапредување и заштита на човековите слободи и права, 2013 година, Народен правобранител на Република Македонија, достапен на <http://ombudsman.mk/upload/Godisni%20izvestai/GI-2013.pdf> (пристапено 23/11/2014)

³⁴ Пресуда бр. XXVIII П4-1228/13 од Основен суд Скопје 2 Скопје за утврдена дискриминација од 11.4.2014 година, достапна на: <http://www.osskopje2.mk/>

³⁵ Соопштение за јавноста од 29/5/2014, Македонско здружение на млади правници, достапно на: <http://www.myla.org.mk/index.php/novosti/134-soopstение-29-05-2014> (Оваа пресуда се однесува на член на семејство на лицето за кое Народниот правобранител не утврди повреда и е донесена врз основа на исти докази за истата повреда, односно рестрикција на правото на слободно движење и напуштање на државата).

судот, исто така, констатира дека „...Државата има право заради постоењето на опасноста од нарушување на безвизниот режим да презема активности и мерки кои ќе доведат до тоа да спречат граѓаните да ја преминуваат границата со цел да го злоупотребат безвизниот режим, но тоа треба да се направи на начин што нема да се повреди еднаквоста на граѓаните...“. Оттука, недвосмислено се поставува прашањето, дали ваквата констатација на судот дава легитимитет на властите да продолжат со ограничување на правото да се напушти земјата, притоа укажувајќи на тоа дека истото треба да се направи на начин без да се повреди еднаквоста?

УСТАВЕН СУД НА РМ

Уставниот суд на Република Македонија го отфрли барањето за заштита од дискриминација и не одржа јавна расправа во случај каде што на лице од ромска припадност од страна на македонските гранични служби не му беше дозволено да отпатува во Република Србија, со образложение дека претходно веќе му бил забранет преминот преку државната граница³⁶. Во одговорот на Министерството за внатрешни работи доставен до Уставниот суд се наведува дека граничните служби постапиле согласно со член 15 став 4 од Законот за гранична контрола и дека контролата се врши заради спречување и откривање на илегална миграција и други опасности по јавниот ред, поредокот, националната безбедност и меѓународните односи. Исто така, се наведува дека причината поради неговото профилирање не е бојата на кожата, туку фактот дека истиот не можел да ги образложи причините и условите за планираното патување и престојот во странство, со тоа што не поседувал парични средства, гаранција и адреса на домаќинот во Република Србија. Ова предизвикало сомневање кај граничниот службеник дека лицето би можело да ја злоупотреби визната либерализација, што претставува закана за меѓународните односи на РМ со ЕУ. Уставниот суд заклучува дека лицето првенствено барало заштита на слободата на движење согласно со член 27 став 2 од Уставот на РМ, а потоа заштита од дискриминација согласно со член 110 алинеја 3 од Уставот на РМ, и од тие причини барателот требало најпрво да се обрати пред надлежен суд. Што се однесува на дискриминацијата како основ за барање заштита пред овој суд, судот смета дека барателот не успеал да ги достави сите факти и докази за поткрепување на тврдењето за нееднакво постапување во еднакви случаи, односно наводите изнесени во барањето не ги задоволуваат критериумите на факти и докази, поради што се утврдени процесни пречки за постапување по барањето и со тоа барањето е отфрлено.

Сепак, во јуни 2014 година Уставниот суд на Република Македонија, по поднесена иницијатива³⁷ се произнесе во дел од горливото прашање и донесе одлука за укинување на член 37 став 1 точка 6 и член 38 став 4 од Законот за патните исправи, бидејќи истите се спротивни на член 27 од Уставот. Според мислењето на Судот, остварувањето на правото на слободно движење и правото на напуштање на територијата на Република Македонија согласно со став 3 член 27 од Уставот, може да се ограничи со закон, единствено во случаите кога тоа е потребно за-

³⁶ Решение на Уставен суд на РМ – У.број 99/2013-0-0 од 5.2.2014 година

³⁷ <http://www.akademik.mk/ustavniot-sud-ukina-odredbi-od-zakonot-za-patni-ispravi-etspr-ja-pozdravuva-odlukata> (пристапено на 12/11/2014)

ради заштита на безбедноста на Републиката, водење на кривична постапка или заштита на здравјето на луѓето. Секоја мерка што претставува ограничување на правото треба да се оценува не само од гледна точка на нејзината законитост, односно предвиденост во законот, туку и од аспект на нејзината неопходност и пропорционалност. Дополнително, Уставниот суд утврдува дека оспорените законски решенија произлегле од потребата за оневозможување, односно намалување на ризикот за непочитување и злоупотреби на законските одредби од страна на лица кои спротивно на меѓународните договори го нарушуваат режимот за влез и престој во други земји и дека ваквиот начин на постапување на овие лица влијае врз меѓународниот углед на државата. Оценката на Судот јасно укажува на фактот дека *„заштитата на угледот на земјата и заштитата на режимот за влез и престој во други земји, (на пример, правилата за влез и престој во земјите од Европската унија кои се дел од Шенген зоната) не би можеле да се подведат под ниту еден од наведените основи од член 27 став 3 од Уставот“*³⁸.

Наведената мерка не би можела да се оправда со повикување на националната безбедност од причина што не се работи за право на влез во земјата, туку за право на лицето да ја напушти сопствената земја, така што логично се поставува прашањето на кој начин со една ваква мерка државата би ја штитела сопствената безбедност, ако е очигледно дека мерката е во функција на заштита на безбедноста на друга држава преку заштита на правилата за влез и престој на таа друга држава? Воведувањето на една ваква мерка практично значи дека нашата држава реализира суверени права на туѓа држава, што нè доведува и до прашањето на кој начин би се направила проценката за тоа дали и како е нарушена безбедноста на другата држава/и? Дополнително, веќе е очигледно дека оваа мерка не би можела да се оправда со повикување на останатите две основи – водење на кривична постапка и заштита на здравјето на луѓето. Судот понатаму оценува дека *самата мерка е непропорционална и претставува прекумерно ограничување на слободата на движењето на лицето, односно на правото на патување во странство*, ова од причина што лицата на кои им се изрекува оспорената мерка биле веќе депортирани, односно присилно вратени во Република Македонија, што значи дека тие веќе трпат определена последица, така што логично би било да им се забрани повторен влез во државата, односно државите чишто правила за влез и престој ги прекршиле, но од страна на тие држави, а не од нивната сопствена држава. Наместо тоа, со оспорената мерка која опфаќа одземање на пасошот во период од една година, на овие лица во целост им е одземено правото да ја напуштат сопствената земја и да патуваат во која и да било друга странска земја, и таа мерка ја применува нивната матична држава. Токму оваа автоматска забрана на лицата да патуваат каде било во странство, ја прави оваа мерка спорна од гледна точка на принципот на пропорционалност, како и од гледна точка на принципот на владеење на правото.

³⁸ Повеќе за образложението на одлуката може да најдете на: <http://www.ustavensud.mk/domino/WEBSUD.nsf/ffc0feee91d7bd9ac1256d280038c474/20e4ff2a9c9e1265c1257d150029ab27?OpenDocument&Highlight=2,%D0%BF%D0%B0%D1%81%D0%BE%D1%88> (пристапено на 24/11/2014)

ЗАКЛУЧОЦИ

Евидентна и заснована на факти, статистики и признаена реалност е зголемената миграција на Ромите не само од Република Македонија, туку и генерално од Балканот, кон „ветените“ земји од Европската унија. Оваа дестинација денес претставува сон и за многубројните Сириски бегалци кои итаат кон нејзините граници и не бираат начини како да стигнат. Но, со цел да разбереме зошто нашите државјани би сакале да заминат од сопствената држава, мора да погледнеме околу нас и да разбереме дека овој феномен има свои корени во сиромаштијата и социјалната ексклузија. Оттука, круцијално е Република Македонија сериозно да поработи на факторите кои придонесуваат кон социоекономска ексклузија на Ромите и да ја подобри нивната позиција во општеството.

Македонските власти потребно е да ја почитуваат одлуката на Уставниот суд на РМ во однос на правото на слободата на движење и напуштање на територијата на државата, како и да дадат предимство во примената на позитивните прописи на РМ и Европската конвенција за човекови права (кои се задолжителни за нас), наместо на определени Регулативи на Европската унија, усвоени од нејзините земји-членки, и со тоа да ја гарантира слободата на движење и правото да се напушти државата. Според постоечката законска регулатива, во Република Македонија припадници на граничната полиција немаат право при вршење на гранични проверки на излез од државата да испитуваат дали патниците од македонска националност ги исполнуваат барањата за влез во трета земја, без разлика за која земја крајна дестинација се работи. Домашниот закон дозволува само проверки неопходни за утврдување на идентитетот на лицата, важноста на патната исправа, идентификување на криминални престапници кои имаат забрана за патување и шверц преку граница, односно „минимални гранични проверки“³⁹. Во делот на важечките законски норми, потребно е итно укинување на дополнителниот услов „загрозување на меѓународните односи/углед на РМ“, со што македонската правна рамка целосно ќе ја обезбеди заштитата на правото на слободно движење – правото да се напушти државата.

Република Македонија треба да го почитува достоинството на сите свои граѓани без оглед на разликите, бојата на кожата, етничката припадност и други основи кои би довеле до нееднаков третман и дискриминација при уживање на слободата на движење, прекинувајќи со неприфатливите практики на арбитерно попречување и етничко профилирање на граничните премини. На целата своја територија треба да обезбеди зајакнување на едукативните активности и јавните кампањи за вистинската цел на визната либерализација, ризиците кои произлегуваат при можна злоупотреба на правото на азил во земјите на ЕУ, како и на самото значење на правото на азил.

Владеенето на правото не само што подразбира почитување на индивидуално загарантираните човекови права, туку налага и правна сигурност на системот и поредокот на една држава. Постоене на една ваква реалност е билетот без гарантно писмо до ветеното, подобро утре во Европската унија.

³⁹ Само граѓаните на трета земја може да подлежат на „темелни гранични проверки“, кои може да вклучуваат, меѓу другото, потврда за местото на поаѓање, крајна дестинација и цел на патувањето, како и проверка дали лицето поседува доволно финансиски средства.

ABSTRACT

The right to leave any country, including your own, without unlawful restriction, is envisaged in Article 2 of Protocol 4 of the European Convention on Human Rights. Challenges of this right, such as restrictive measures for leaving the country, or travel bans imposed by the Republic of Macedonia, are unpopular and disproportionate measures, meant to be sufficient/effective political response to the European Union initiatives for upholding their immigration and border policies. The visible impact of the externalization of the EU border control policies (such as mandatory visa regimes and readmission agreements), aim to help the Union to cope with the burdened asylum systems and illegal entries into its territory. Consequently, the connection between the right to leave the country and the right to seek and enjoy asylum are evident. The second, as such, is not only protected by the Universal Declaration of Human Rights, but also with large number of other international instruments. In light of this political-legal reality existent for more than five years in the Republic of Macedonia (and beyond, the Western Balkans), it seems that even more realistic are the numbers of around 14,000 Macedonian citizens whose right to leave the territory of their country was restricted. Accordingly, the aim of this document is to review the practices of the Macedonian border services in their treatment of certain categories of citizens, from the perspective of the legal protection provided by the competent authorities, and to help shape the answer to the question - "To go or not to go?", which from policy measure gained the dimension of struggle for individual human rights.

ABSTRAKT

E drejta për t'u larguar nga vendi, përfshirë këtu edhe të vetin, pa kufizime të panevojshme, është parashikuar në nenin 2 të protokollit 4 nga Konventa Evropiane për të drejtat e njeriut. Sfidat e kësaj të drejte, siç janë masat kufizuese për dalje nga vendit ose udhëtim, kufizime të imponuara nga Republika e Maqedonisë, janë masa jopopullore dhe joproporcionale që duhet të jenë përgjigje e mjaftueshme politike e inicijativës së Unionit Evropian për respektimin e politikave të tyre kufitare dhe të migracionit. Ndikimi i dukshëm i eksterritorializimit të politikave kufitare-kontrolluese të UE-së (siç janë regjimi i vizave dhe marrëveshjet e ripranimit), kanë për qëllim ta ndihmojnë Bashkimin Evropian t'a përballojë situatën me mbingarkimin e sistemit të azilit dhe hyrjes së paligjshme në territorin e saj. Për këtë arsye, është mëse e qartë lidhja mes të drejtës për ta lëshuar shtetin dhe të drejtës për të kërkuar dhe gëzuar azil, e cila, megjithatë, si e tillë, jo vetëm që është e mbrojtur nga Deklarata Univerzale e të drejtave të Njeriut, por edhe nga një numër tjetër i madh i instrumenteve ndërkombëtare. Nën dritën e këtij realiteti politiko-juridik të cilën më shumë se pesë vjet e përjeton Republika e Maqedonisë (dhe më gjërë, Ballkani Perendimor), edhe më reale duket numri i rreth 14.000 shtetasve maqedonas të të cilëve ju është kufizuar e drejta ta lëshojnë territorin e vendit të tyre. Në këtë drejtim, ky dokument ka për detyrë t'i rishikojë praktikrat e shërbimeve kufitare të RM-së në trajtimin e tyre të kategorive të caktuara të qytetarëve, nga perspektiva e mbrojtjes juridike të ofruar nga institucionet kompetente, dhe të na ndihmojë në formulimin e përgjigjes së pyetjes: "Të shkoj apo jo", e cila nga masa politike, morri dimenzion në luftë individuale për të drejtat e njeriut.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

I. ЛИСТА НА РЕЛЕВАНТНИ ИЗВОРИ НА ПРАВО

1. Устав на Република Македонија
2. Закон за гранична контрола (Службен весник на РМ, бр. 171/10, 41/14, "ЛВС")
3. Правилник за начинот на вршење на гранична контрола и надзор на границата (Службен весник на Република Македонија, бр. 75/2012; Правилник гранична полиција)
4. Правилник за формата и содржината на штембилот за излез и влез во Република Македонија (Службен весник на Р.Македонија, бр. 46/2012, Правилник печат на РС)
5. Закон за ратификација на Спогодбата меѓу Владата на Република Македонија и Република Србија за услови за патување на државјаните на двете земји (Службен весник на Р.Македонија, број 172/11)
6. Закон за измена и дополнување на Кривичниот законик (Сл. весник на Р. Македонија, бр.135 од 3.10.2011 година)
7. Одлука на Уставниот суд на РМ, У.бр.189/2012 од 25.6.2014
9. Пресуда бр. XXVIII П4-1228/13 од Основен суд Скопје 2 Скопје за утврдена дискриминација од 11.4.2014 година
10. Универзалната декларација за човекови права, достапна на: <http://www.un.org/en/documents/udhr/>
11. Меѓународен пакт за граѓански и политички права, достапен на: <http://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx>
12. Конвенцијата на ООН за елиминирање на сите форми на расна дискриминација, достапна на: <http://www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/cedaw.htm>
13. Конвенцијата за правата на детето, достапна на: http://www.unicef.org/magic/media/documents/CRC_macedonian_language_version.pdf

II. ДРУГИ ИЗВОРИ

15. "Law on the European Convention on Human Rights", David Harris, Michael O'Boyle, Edward Bates, Carla Buckley, Oxford University Press 2014
16. The right to leave a country by Matt Evans, достапно на: <http://thejusticegap.com/2014/02/right-leave-country/>
17. "International Standards on Ethnic Profiling: Standards and Decisions from the European Systems", Human Rights Digest, Open Society Foundations, November 2013, достапно на: <http://www.opensocietyfoundations.org/sites/default/files/case-digests-ethnic%20profiling-european-systems-110813.pdf>
18. Annual Risk Analysis, FRONTEx, Maj 2014, достапен на: http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/Annual_Risk_Analysis_2014.pdf

19. "Asylum Applicants from Western Balkans: Comparative Analysis of Trends, Push-Pull Factors and Responses", European Asylum Support Office, 2014, достапна на: http://www.ecoi.net/file_upload/90_1385373113_easo-2013-11-western-balkans.pdf
20. Asylum applicants from the Western Balkans: Comparative analysis of trends, push- pull factors and Responces", Европска канцеларија за поддршка на азил; издадено 2013, достапен на: <http://easo.europa.eu/wp-content/uploads/WB-report-final-version.pdf>
21. Fourth Report on the Post-Visa Liberalisation Monitoring for the Western Balkan Countries in accordance with the Commission Statement of 8 November 2010, достапен на <http://register.consilium.europa.eu/doc/srv?!=EN&f=ST%2017144%202013%20INIT>
22. Council of Europe Commissioner for Human Rights – Report by Nils Muiznieks on the visit to "the former Yugoslav Republic of Macedonia" from 26 to 29 November 2012, достапен на <https://wcd.coe.int/com.instranet.InstraServlet?command=com.instranet.CmdBlobGet&InstranetImage=2264377&SecMode=1&DocId=2001734&Usage=2>
23. „Western Balkans Annual Risk Analysis 2014“, ФРОНТЕКС, достапна на: http://frontex.europa.eu/assets/Publications/Risk_Analysis/WB_ARA_2014.pdf
24. Стамосе наспроти Бугарија, ЕСЧП, Апликација бр. 29713/05 од 27 ноември 2012 на: [http://hudoc.echr.coe.int/sites/fra/pages/search.aspx?i=001-115160#{\"itemid\":\[\"001-115160\"\]}](http://hudoc.echr.coe.int/sites/fra/pages/search.aspx?i=001-115160#{\)
25. „The right to leave a country“, Issue Paper by the Council of Europe Commissioner for Human Rights, 2013, достапен на: http://www.coe.int/t/commissioner/source/prems/prems150813_GBR_1700_TheRightToLeaveACountry_web.pdf
26. Годишен извештај за степенот на обезбедувањето, почитување, унапредување и заштита на човековите слободи и права, 2013 година, Народен правобранител на Република Македонија, достапен на <http://ombudsman.mk/upload/Godisni%20izvestai/GI-2013.pdf>

КРАТКА БИОГРАФИЈА НА АВТОРИТЕ

Мартина Смилевска е претседател на Македонското здружение на млади правници и проектен менаџер на проект на УНХЦР Скопје, имплементиран од страна на Здружението. Мартина е магистрант по меѓународните односи, модул разрешување на конфликти при Филозофскиот факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје. Во првиот циклус на студии дипломирала на Правниот факултет „Јустинијан Први“, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје, во меѓународно-правниот модул. Активно спроведува истражувања во областа на човековите права, азил, миграции, бездржавјанство и пошироко од областа на владеење на правото.

Назиф Авди е ангажиран како проектен асистент на Проект на УСАИД за заштита на човековите права имплементиран од страна на Македонското здружение на млади правници, каде што е и активен член од 2007 година. Претходно бил ангажиран на различни проекти и активности од областа на човековите права и владеење на правото. Пред да се придружи на МЗМП работел во одделот за реформи на јавната администрација при мисијата на ОБСЕ во Скопје. Назиф Авди е дипломиран правник и е запишан на магистерски студии на меѓународни односи – разрешување на конфликти при Филозофскиот факултет, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“ во Скопје.

Напомена:

Ставовите изнесени во публикацијата не се ставови на Фондацијата Конрад Аденауер, туку се лични гледишта на авторите.

Контакт:

Konrad
Adenauer
Stiftung

Фондација Конрад Аденауер

ул. "Максим Горки" бр. 16 / кат III
тел. (02) 323 11 22
факс (02) 313 52 90
e-mail: skopje@kas.de
www.kas.de/macedonia

Македонско здружение на млади правници

Златко Шнајдер бр.4А/1-3
МК- 1000 Скопје
Телефон/ Факс: + 389 2 3220 870
contact@myla.org.mk
www.myla.org.mk